

การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับ
สถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
DEVELOPING GUIDELINE OF SCHOOL-BASED CURRICULUM MANAGEMENT OF
ELEMENTARY SCHOOL UNDER THE OFFICE OF BUENKAN PRIMARY EDUCATION
SERVICE AREA

กุลจิรา คำมูล*
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรินธร นามวรรณ**

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา 3) เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 337 โดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 62 คน และครู จำนวน 275 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.47-0.80 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 และสภาพที่พึงประสงค์ของทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.30-0.94 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาแนวทาง, การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ABSTRACT

The research aims to 1) study the elements and indicators of management curriculum 2) to study the present and desirable management curriculum 3) to develop guidelines for the management of the school curriculum. 337 samples were selected by multistage random sampling. The instrument was a questionnaire and the statistical methods used to analyze data were percentage, average, and standard deviation. The results showed that 1) the elements and indicators of the management curriculum. Elements and indicators of the overall management of the school curriculum in a second), the current condition of Management curriculum. Of school administrators and teachers. The overall level The desirable condition of Management curriculum. Were at the highest level. 3) The Management curriculum. Are appropriate in most. And the possibility is high.

Keyword: Developing guideline, School-Based Curriculum Management of Elementary School, Bueng Kan Primary Education Services Area.

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

** คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทนำ

สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้พร้อมรับกับสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พุทธศักราช 2555-2559 ได้ใช้แนวคิดที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-10 ที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยมีวิสัยทัศน์ คือ สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาคน ให้มีสภาพพื้นฐาน มีคุณลักษณะคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต สถานศึกษาจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นฐานสำคัญในการพัฒนาคนซึ่งเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศชาติ (อนันต์ ศรีอำไพ, 2550, หน้า 10) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพสถานศึกษาต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ รับทราบบทบาทของตน และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา การจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุล มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (ถวัลย์ มาศจรัส, 2545, หน้า 65-66)

หลักสูตรถือเป็นหัวใจของการศึกษาเพราะใช้เป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้านตามทิศทางและความมุ่งหมายที่กำหนด (อึ้ง บัตรี, 2542, หน้า 9-10) หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษาเป็นการชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดการศึกษาโดยภาพรวมในระดับประเทศ เป็นกรอบในการจัดทำหลักสูตรในระดับสถานศึกษา และมีความสำคัญต่อการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียนโดยตรงในระดับชั้นเรียน (ชนัท ธาตุทอง, 2550, หน้า 9) หลักสูตรมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนในสังคม ให้มีคุณลักษณะที่สังคมคาดหวัง หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยหลักสูตรมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความเจริญงอกงาม ของบุคคลสามารถปลูกฝังพฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรม วางรากฐานความคิดที่เป็นการสนับสนุนและสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจการเมืองการปกครอง เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ที่แท้จริงของตนเอง และพัฒนาได้เต็มศักยภาพ นอกจากนี้ยังเป็นโครงการ แผนงาน ข้อกำหนด ที่ชี้แนะให้ผู้บริหารการศึกษา ครู-อาจารย์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นำไปดำเนินงานสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ (สมนึก ธาตุทอง, 2548, หน้า 5)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬมุ่งเน้นความสำคัญในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ในการประชุมสามัญประจำปีครูและบุคลากรทางการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2557 กลุ่มโรงเรียนบ้านตอง-โสกก่าม ณ โรงเรียนบ้านตองโคกเกาะ อำเภอนากลาง จังหวัดบึงกาฬ เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2557 ผู้เข้าประชุมประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา จาก 9 โรงเรียน จำนวน 145 คน ในครั้งนี้ ดร.ธีรพงษ์ สารแสน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬได้ให้หลักในการปฏิบัติงานในระดับโรงเรียนตอนหนึ่งว่า หัวใจสำคัญของการบริหารงานโรงเรียนสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนคือ “หลักสูตรสถานศึกษา” ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนางานวิชาการ ทุกโรงเรียนจะต้องพัฒนาหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่แท้จริง อยู่บนพื้นฐานข้อมูลของความเป็นจริง และมีการนำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนอย่างจริงจัง ผู้วิจัยเป็นครูในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ได้มีโอกาสเข้าร่วมการประชุมกลุ่มโรงเรียนศรีชมภู เพื่อรับนโยบายจากผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ณ โรงเรียนบ้านนาขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2558 การประชุมเพื่อรับนโยบายนี้ได้มุ่งประเด็นสำคัญไปที่การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา โดยเฉพาะการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในระดับชั้นเรียน เพราะโรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการนำหลักสูตรลงสู่ชั้นเรียนอย่างแท้จริง

จากสภาพการณ์ต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่าการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญยิ่ง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬโดยศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาเข้าใจสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และสามารถพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ทำให้ได้นวัตกรรมในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

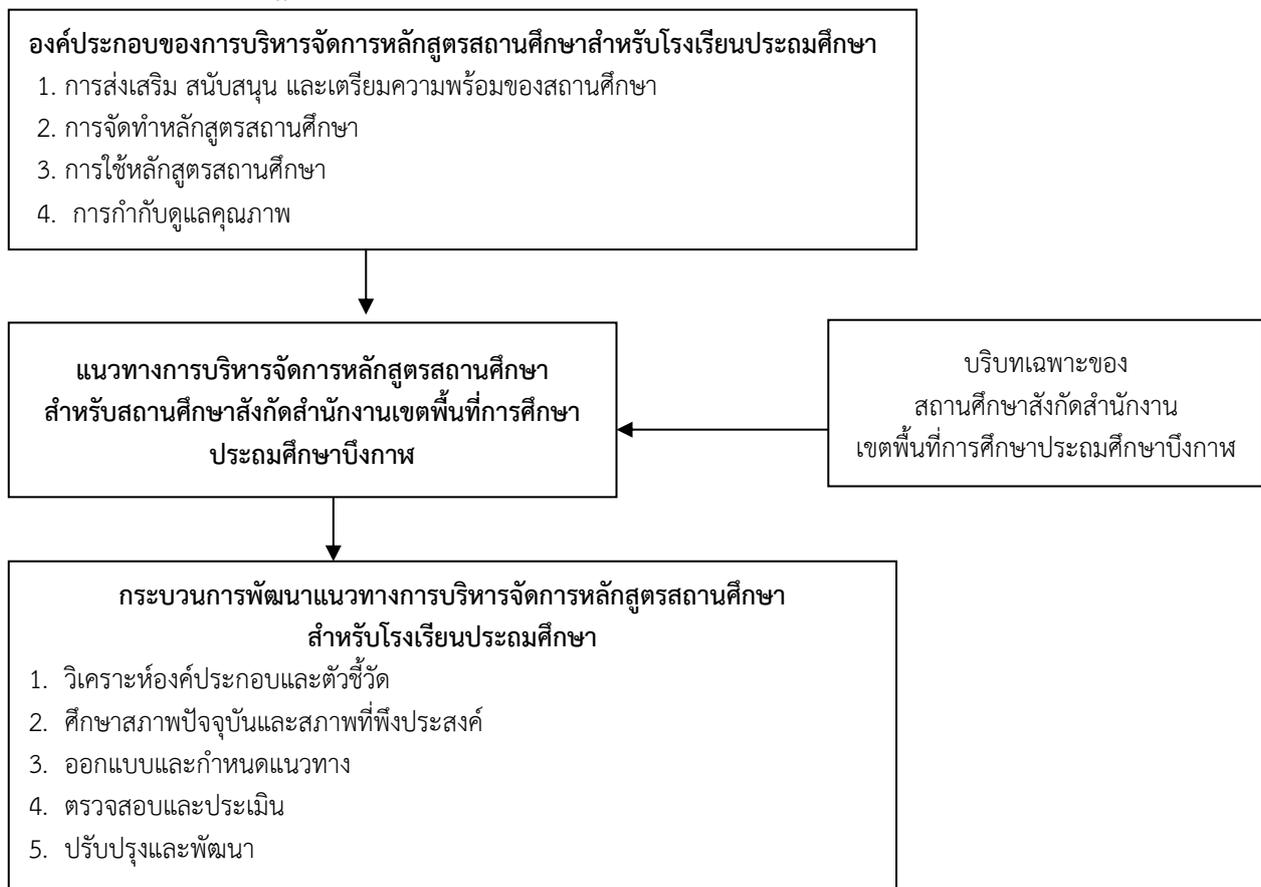
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

3. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษา ได้องค์ประกอบของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาจากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การส่งเสริม สนับสนุน และเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การใช้หลักสูตร และ 4) การกำกับดูแลคุณภาพ (กรมวิชาการ, 2548, หน้า 7 กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ข, หน้า 317-319 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, หน้า 35-36 วิโรจน์ สารรัตนะ, 2544, หน้า 170-171)

แนวคิดและทฤษฎีข้างต้น นำมาใช้สร้างกรอบแนวคิด แสดงด้วยแผนภาพ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

2. ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จำนวน 2,677 คน โดยเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 212 คน และครู จำนวน 2,465 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan และใช้เทคนิคการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Sampling) ให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างครูตามจำนวนที่เปิดตาราง จำนวน 337 คน โดยเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 62 คน และครู จำนวน 275 คน

3. ระยะที่ 3 การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งทำหน้าที่ประเมินแนวทาง (โดยประเมินความเหมาะสม /ความเป็นไปได้) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 เป็นแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษา มีลักษณะเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert 5 ระดับ ได้แก่ เหมาะสมที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และให้เขียนข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในแต่ละองค์ประกอบ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

- 1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
- 2 ศึกษาหลักเกณฑ์ รูปแบบ และวิธีการสร้างแบบประเมิน
- 3 ร่างแบบประเมิน โดยอาศัยความรู้จากข้อ 1) และ 2) โดยกำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้
 - ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด
 - ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก
 - ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง
 - ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย
 - ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด
- 4 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
- 5 ปรับปรุงตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอแนะ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม จำนวน 5 คน เพื่อตรวจแก้ไขและเสนอแนะ
- 6 พิจารณา ปรับปรุง แก้ไขแบบประเมินตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ แล้วนำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิ

ระยะที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ประกอบด้วย 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน แบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ข้อคำถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Type) 5 ระดับ เพื่อสอบถามการดำเนินงาน ได้แก่ เสมอ ๆ บ่อยครั้ง บางครั้ง นาน ๆ ครั้ง และไม่เคยเลย

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า
2. กำหนดประเด็นคำถามตามกรอบแนวคิด จำนวน 4 ด้าน 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การใช้หลักสูตร และ 4) การกำกับดูแลคุณภาพ

3. ร่างแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา แล้วนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำ

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอแนะแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย จำนวน 5 คน (ผู้เชี่ยวชาญเป็นชุดเดียวกับระยะที่ 1) เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและการใช้ภาษา ตรวจสอบคุณภาพ ความถูกต้องเหมาะสม และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2543, หน้า 61)

ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดจุดประสงค์ที่ระบุไว้จริง คะแนน +1

ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดจุดประสงค์ที่ระบุไว้ คะแนน 0

ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่วัดจุดประสงค์ที่ระบุไว้ คะแนน -1

5. นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาความสอดคล้องแล้วมาวิเคราะห์เพื่อสรุปผลการพิจารณา โดยพิจารณาและคัดเลือกแบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้งก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม

7. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ซึ่งแบบสอบถามสภาพปัจจุบันมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.47-0.80 มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 และสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.30-0.94 มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

8. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างระยะที่ 3 ประเภทและลักษณะของเครื่องมือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices) เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาเป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นรายการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษามีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิเขียนข้อเสนอแนะและประเด็นการปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษา

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices) เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

1.2 ศึกษาหลักการและวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสารประกอบการสัมมนาแนวทางการสร้างเครื่องมือและการเขียนรายงานการวิจัยและพัฒนาทางการบริหารการศึกษา (โกวิวัฒน์ เทศบุตร, 2558, หน้า 9-10)

1.3 ร่างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเชิงเนื้อหา และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1.4 นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกับการสร้างแบบสอบถามตรวจพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม

1.5 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาเป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง

2.1 ศึกษาหลักการที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อกำหนดประเด็นข้อคำถามในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

2.2 ร่างแบบประเมินแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

2.3 นำแบบประเมินแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบพิจารณาความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการใช้ภาษา

2.4 ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.5 นำแบบประเมินแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษานำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (ผู้เชี่ยวชาญเป็นชุดเดียวกับระยะที่ 1 และระยะที่ 2) เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา การใช้ภาษา ความถูกต้องเหมาะสม และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)

2.6 นำแบบประเมินแนวทางที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาความสอดคล้องแล้วมาวิเคราะห์เพื่อสรุปผลการพิจารณา โดยพิจารณาและคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

2.7 จัดพิมพ์แบบประเมินฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ได้จากการใช้แบบประเมิน ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ตอบแบบประเมินด้วยตนเอง กำหนดเวลา รับแบบประเมินคืน และไปปรับแบบประเมินคืนด้วยตนเอง โดยผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

ระยะที่ 2 ได้จากการใช้แบบสอบถาม เป็นชุดคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองกำหนดเวลารับแบบสอบถามคืน และไปปรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองอีกครั้ง

ระยะที่ 3

1. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอศึกษาดูงานวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices) จากโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย และทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ตอบแบบประเมินด้วยตนเอง กำหนดเวลารับแบบประเมินคืน และไปปรับแบบประเมินคืนด้วยตนเองอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ 1) ค่าความเที่ยงตามเนื้อหา (Content Validity) 2) ค่าอำนาจจำแนก ใช้สูตรสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (r_{xy}) 3) ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของ Conbach

2. สถิติที่ใช้ในการบรรยายได้แก่ 1) ค่าเฉลี่ย (Mean) 2) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 3) การวิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น Modified Priority Need Index ($PNI_{Modified}$)

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกด้าน

2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

2.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริม สนับสนุน และเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการกำกับดูแลคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษา ตามลำดับ และมี 1 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

2.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2.3 ลำดับความสำคัญในการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การใช้หลักสูตรสถานศึกษา, การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา, การกำกับดูแลคุณภาพ และการส่งเสริม สนับสนุน และเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ตามลำดับ

2.4 ผลการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า มีแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา 4 ด้าน คือ 1) การส่งเสริมสนับสนุนและเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การใช้หลักสูตรสถานศึกษา และ 4) การกำกับดูแลคุณภาพ

3. การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ มีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ และผลการประเมินความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกข้อ

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ ประกอบด้วย 1) การส่งเสริม สนับสนุน และเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การใช้หลักสูตร และ 4) การกำกับดูแลคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษา องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46

2. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85

3. แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ มีทั้งหมด 4 ด้าน คือ 1) การส่งเสริม สนับสนุน และเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การใช้หลักสูตร และ 4) การกำกับดูแลคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษา แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปราย ดังนี้

การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ มีองค์ประกอบทั้งหมด 4 ด้าน คือ 1) การส่งเสริม สนับสนุน และเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การใช้หลักสูตรสถานศึกษา และ 4) การกำกับดูแลคุณภาพ

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษายังมีข้อบกพร่องที่ต้องการพัฒนาเป็นอย่างมาก โดยมีข้อสังเกต คือ แม้สภาพปัจจุบันที่อยู่ในระดับมาก แต่สถานศึกษาส่วนใหญ่กลับไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เห็นได้จากผลการทดสอบระดับชาติ (O-Net) ปีการศึกษา 2558 สถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬส่วนใหญ่ มีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับสถานศึกษาไม่ถึงค่าเฉลี่ยคะแนนระดับประเทศ ทำให้มีความต้องการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็น พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นด้านการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในลำดับที่ 1 แสดงว่า ครูมีความต้องการพัฒนาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดด้านการใช้หลักสูตร พบว่า ตัวชี้วัดการเตรียมการสอนอยู่ในลำดับที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ครูมีความจำเป็นต้องพัฒนาในเรื่องของการเตรียมการสอน การจัดทำแผนการเรียนรู้ที่มาจากหลักสูตรสถานศึกษา รวมไปถึงการนำแผนการเรียนรู้ไปใช้ในห้องเรียนอย่างจริงจัง โดยมีข้อสังเกตคือ ลำดับความต้องการจำเป็นด้านการส่งเสริม สนับสนุน และเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาอยู่ในลำดับสุดท้าย แสดงให้เห็นว่า ครูให้ความสำคัญและความตระหนักถึงการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้น้อยมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Stuhlman (2001, 2549-A) ที่ได้ทำการศึกษาผลการเรียนของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัฐเทกซัส ภายหลังจากพัฒนาหลักสูตร ได้ผลการศึกษาที่น่าสนใจและนำมาพัฒนา คือ หลังการตรวจสอบการจัดการหลักสูตร เมื่อเวลาผ่านไปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มที่ได้รับการตรวจสอบจะลดลง ดังนั้นจึงควรมีการตรวจสอบการจัดการหลักสูตรเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยของ Stuhlman ตรงกับข้อค้นพบของผู้วิจัยในการศึกษาวิถีปฏิบัติที่ดีเยี่ยมของสถานศึกษาจำนวน 5 แห่ง ปรากฏว่า สถานศึกษาที่มีผู้สอนตระหนักในการเตรียมการสอน มีร่องรอยในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ และมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนสูงขึ้น โดยสิ่งที่น่าสังเกตสำหรับการศึกษาสถานศึกษาที่มีวิถีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม คือ ครูที่มีคุณสมบัติดังกล่าวเป็นครูในสถานศึกษาที่เด่นชัดในด้านการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และด้านการกำกับดูแลคุณภาพ ควบคู่กัน โดยด้านการใช้หลักสูตรสถานศึกษา คือ ครูมีการเตรียมการสอน มีแผนการจัดการเรียนรู้ มีการใช้สื่อเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการวัดและประเมินผลตามแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ตรวจสอบได้ ส่วนด้านการกำกับดูแลคุณภาพ คือ สถานศึกษามีการประกัน

คุณภาพภายในอย่างจริงจัง มีการนิเทศการสอนอย่างเป็นรูปธรรม ผู้บริหารสถานศึกษามีความเข้มแข็งและเป็นผู้นำทางวิชาการ รวมไปถึงการเสริมแรงต่าง ๆ เพื่อให้ครูมีความตั้งใจพัฒนาตนเอง พัฒนานักเรียน และพัฒนาโรงเรียน ส่งผลให้ครูมีความตระหนักในหน้าที่ มีร่องรอยการปฏิบัติงาน และหมั่นพัฒนาตนเอง

การพัฒนาแนวทางบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บึงกาฬ มีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ และผลการประเมินความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกข้อ เนื่องจากความเหมาะสมนั้นเป็นหลักการที่ควรจะทำให้เกิดขึ้นเพื่อให้การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเกิดการพัฒนาขึ้นจึงมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ในทางปฏิบัติยังมีเหตุบางประการที่ทำให้สถานศึกษาบางแห่งไม่สามารถนำแนวทางไปใช้ได้อย่างเต็มที่ เช่น สถานศึกษาขนาดเล็กที่มีจำนวนครูและบุคลากรไม่ครบชั้น สถานศึกษาที่มีสื่อและอุปกรณ์การเรียนขาดแคลน ซึ่งต้องอาศัยแนวทางในการบริหารหลักสูตรสำหรับสถานศึกษาที่ความจำกัดเฉพาะกับสภาพและบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็กที่ขาดแคลนในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร สื่อ รวมไปถึงอุปกรณ์การเรียนและอาคารสถานที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. การใช้แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษานี้ หากโรงเรียนใดมีครูไม่เพียงพอต่อการจัดทำหลักสูตร ควรเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมให้ได้มากที่สุด
2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้น ควรจัดทำหลักสูตรแบบบูรณาการชั้นเรียน เพื่อให้สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่อิงมาตรฐานการเรียนรู้แล้วบูรณาการตัวชี้วัดที่ใกล้เคียงกันในแต่ละระดับชั้นเข้าด้วยกันโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. การดูแลกำกับคุณภาพจะเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ สำหรับโรงเรียนที่เพิ่งเข้าสู่กระบวนการเริ่มต้นควรมีการปฏิบัติตามปฏิทินการดำเนินงานที่เน้นความเป็นระบบอย่างจริงจัง ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องมีความเข้มแข็งและมีภาวะผู้นำทางวิชาการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรนำแนวทางนี้ไปทดลองใช้ ปรับปรุง และพัฒนาให้มีความเป็นไปได้มากที่สุดสำหรับบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ
2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นเฉพาะบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก เพราะโรงเรียนขนาดเล็กมีข้อจำกัดหลายอย่างทั้งจำนวนครู งบประมาณ สื่อ อุปกรณ์ รวมไปถึงอาคารสถานที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางได้อย่างเต็มที่

เอกสารอ้างอิง

- โกวัณณ์ เทศบุตร. (2558). *เอกสารประกอบการสัมมนาแนวทางการสร้างเครื่องมือและการเขียนรายงานการวิจัยและพัฒนาทางการบริหารการศึกษา*. มหาสารคาม: หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชนัท ธาตุทอง. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2545). *คู่มือการเขียนและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: 21 เซนจูรี่.
- อ่ารง บัวศรี. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ธนรัชการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2543). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สมนึก ธาตุทอง. (2548). *เทคนิคการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- อนันต์ ศรีอำไพ. (2550). *เอกสารประกอบการสอนวิชาการบริหารทรัพยากรบุคคล*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), pp. 607-610.
- Stuhman, Anne Elizabeth. (2001). The Effect of Curriculum Management Audit Intervention on Student Achievement Gains. *Dissertation Abstracts International*, 61(07) : 2549-A.